

С.І. САХНО, Л.О. ЯНОВА, О.В.ПИЩИКОВА, кандидати техн. наук, доценти,
Д.В. БАЛАБА, Д.В. ТРЕБУХ, студенти
Криворізький національний університет

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ У БУДІВНИЦТВІ: ПОТРЕБИ ТА НОРМАТИВНІ ВИМОГИ

Повномасштабна війна спричинила суттєве збільшення кількості громадян, які отримали травми, ампутації та інші порушення здоров'я, у тому числі серед військовослужбовців та цивільних.

Сформовано соціальну реальність ключових елементів державної політики відновлення необхідності безбар'єрності, доступності як у публічних будівлях, транспорті, інфраструктурі, так і в професійній діяльності.

Таким чином, вимоги державних будівельних норм (ДБН) та зміни до них набувають стратегічного значення для післявоєнної відбудови, адже кожен доступний об'єкт сприяє зміцненню людського потенціалу країни та підтримує її рух у напрямі європейських принципів рівності й гідності.

Базовим документом, що регулює доступність, є ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення», чинний з 01.04.2019, який замінив ДБН В.2.2-17:2006 і встановлює обов'язкові вимоги до забезпечення доступності для маломобільних груп населення (МГН) у частині входів, шляхів руху, вертикальних і горизонтальних комунікацій, санітарно-гігієнічних приміщень тощо.

Актуалізовані зміни до ДБН В.2.2-40:2018: №1 (чинна з 01.09.2022) доповнила вимоги до ліфтів для порятунку осіб з інвалідністю та до розрахунку параметрів пандусів; №2 (20.12.2024) й №3 (2025) деталізували положення щодо універсального дизайну, навігації та безпечної евакуації МГН; № 3 - проект/контрольна редакція, 2025.

Також враховуються суміжні норми: ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій», ДБН В.2.2-41:2019 «Висотні будівлі. Основні положення», та профільні стандарти на ліфти й підйомні платформи (ДСТУ EN 81-41:2016 Норми безпеки щодо конструкції та експлуатації ліфтів. Спеціальні ліфти для перевезення осіб та вантажів).

Інклюзивність як обов'язкова характеристика якості об'єкта (ДБН В.2.2-40:2018) надає вимогам доступності статус обов'язкових для всіх учасників будівництва (окрім індивідуальних житлових будинків). Це означає, що доступність не є опцією, а вона є критерієм відповідності проекту та об'єкта будівельним нормам.

Підсилюють підхід універсального дизайну й розумного пристосування - зміни до ДБН. Інвестиції у доступність на стадії проектування зменшують витрати на реконструкцію та експлуатаційні ризики, особливо для об'єктів із складними сценаріями евакуації.

Зміна №1 ДБН В.2.2-40:2018 встановила додаткові вимоги до ліфтів, як вертикальних комунікацій (зокрема для порятунку осіб з інвалідністю), що прямо впливає на надійність шляхів евакуації та безперервність доступних маршрутів.

Належна система тактильних і візуальних орієнтирів є критичною для осіб з порушеннями зору і слуху. Норми вимагають контрастного маркування, тактильних смуг і зрозумілих схем, що підвищує безпеку і скорочує час орієнтації.

Синергія з міським середовищем за вимогами доступності будівлі повинні продовжуватися у прилеглому просторі - від паркувальних місць до тротуарів і підходів (регулюється ДБН Б.2.2-12:2019). Без цього повна безбар'єрність не досягається.

Зауважимо, що:

доступність у будівництві - це системна вимога, що охоплює всі фази життєвого циклу об'єкта: від проекту до експлуатації;

зміни до ДБН (№1–№3) послідовно підсилюють акценти на універсальному дизайні, евакуації та навігації; їх імплементація має бути стандартною практикою;

на стадії проектування застосовувати чек-листи відповідності ДБН В.2.2-40:2018 для кожної категорії МГН та сценаріїв експлуатації.

Таким чином, поєднання стандартів будівництва із чинними вимогами інклюзивності створює ефект посилення безпеки та доступності.